

Schaalvergroting akkerbouw & bloembollen

Honger naar meer grond

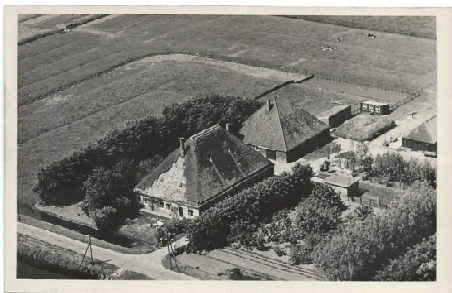
19 maart 2019

Hans Scholte

hans.scholte@flynth.nl

tel. 06-51 55 16 86

Onderwerpen

- Waarom samenwerking grond
- Samenwerkingsvormen, economie
- De bodem
- Aandachtspunten

Kringlooplandbouw

Wat is de belangrijkste connectie tussen plantaardige en dierlijke bedrijven in de kringloop?

- a. Mest
- b. Voer
- c. Grond
- d. Arbeid
- e. Mechanisatie

Grondgebruik

Delen van grond is...

- a. Goed voor de bodemkwaliteit
- b. Slecht voor de bodemkwaliteit

Toekomst

Gezamenlijk gebruik van grond door bedrijven uit verschillende sectoren wordt in de toekomst...

- a. Meer
- b. Minder

Waarom samenwerken

Veehouderij

Grondbehoefte voor groei

Investeren in fosfaatrechten

Dure grond

Afbouwen => grenzen
ondernemerschap

Fiscale aspecten

Plantaardige sector

Behoeft aan schone grond

Dure grond

Afbouwen => grenzen
ondernemerschap

Fiscale aspecten

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

- De koe in de wei
- Akkerbouw of bollenteelt door een melkveehouder

- Mestwetgeving maakt melkveehouder deels grondgebonden

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Landbouww vrijstelling

“Voordelen uit landbouwbedrijf ter zake van waardeveranderingen van gronden voor zover de waardeverandering van de grond verband houdt met een externe oorzaak en is toe te rekenen WEV bij voorgezet agrarisch gebruik (WEVAB)”

- Grond: geheel of nagenoeg geheel (90%) dienstbaar aan uitoefening (eigen) agrarische onderneming (HR)

Ontwikkeling areaal

	2000	2010	2016	2017	2018 ^b	Vershill (%) 2017-2018
Grasland en voedergewassen	1,249.5	1,232.9	1,191.1	1,178.3	1,154.4	-20
Waarvan grasland	1,036.7	995.3	975.2	963	937	-2.7
snijmais	205.3	230.8	206.9	205.3	206.8	0.8
Akkerbouw	634.4	542.1	503.7	509.2	520.1	2.2
Waarvan granen	225.7	218.8	181.1	164.1	168.9	2.9
aardappelen	180.2	158.3	157.9	162.8	166.4	2.3
suikerbieten	110.9	70.6	70.7	85.4	85.8	0.6
overig	117.6	94.5	93.9	97	99	20
Tuinbouw open grond	81.1	87.1	92.2	93.5	95.2	1.8
Waarvan groenten	22.4	24.5	25.8	26.3	26.2	-0.40
fruit	20.6	19.5	20.4	20.5	20.8	1.4
bloembollen	22.5	23.3	26.1	26.7	27.7	3.7
boomkwekerij	12.6	16.9	17.3	17	17.1	0.9
Tuinbouw onder glas	10.5	10.3	9.3	9.1	9.4	3.9
Waarvan groenten	4.2	5	4.9	5	5.2	3.8
sierteelt	5.9	4.8	3.8	3.6	3.7	3.3
Cultuurgrond, totaal	1,975.5	1,872.3	1,796.3	1,790	1,779.1	-0.6

Ontwikkeling areaal (ha) periode 2000 - 2018

Cultuurgrond - 195.000

Grasland + voedergewassen - 95.000

Akkerbouw - 114.000

Granen - 57.000

Aardappelen - 14.000

Suikerbieten - 25.000

Overig - 18.000

Tuinbouw open grond + 14.000

Groenten + 4.000

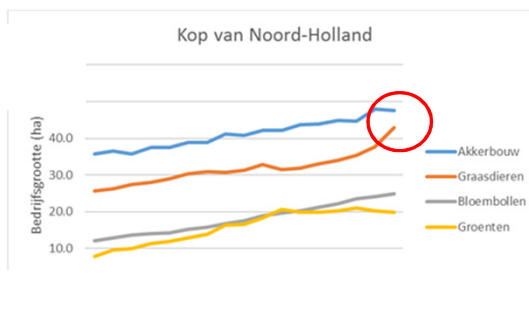
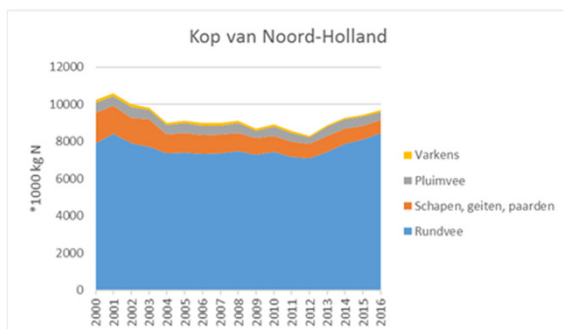
Bloembollen + 5.000

Overig + 5.000

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

De statistieken - kop van NH

Omvang veehouderij (N-productie per sector)

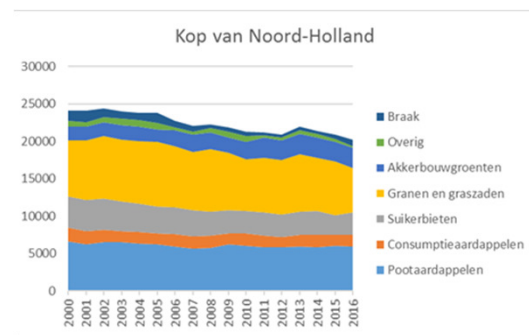
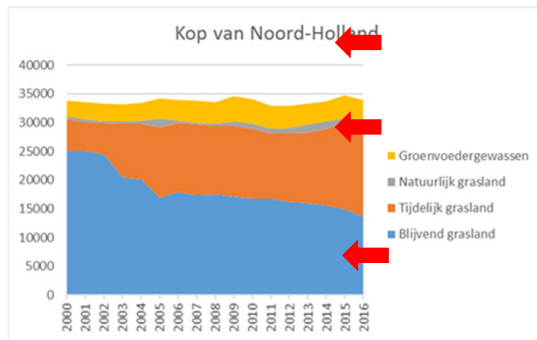
Gemiddelde bedrijfs grootte (ha)

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Wat speelt er in NH?

Areaal grasland en groenvoergewassen (ha)

Areaal akkerbouwgewassen (ha)

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Samenwerking grondbeherende bedrijven

Taakverdeling/specialisatie
Kostenbesparing
Andere schaalvoordelen
Kennisuitwisseling
Sociale aspect
Benutting rechten / quota
Subsidie
Bodemvruchtbaarheid
...

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Overkoepelend samenwerkingsverband

- Maatschap of VOF zonder bezittingen
- Uitsluitend exploitatie
- Koppeling stopper en blijver
- Koppeling grond en vee
- Koppeling tussen gelijkwaardige partijen

Grondcoalitie

- Grondgebruik via **één gezamenlijk bouwplan**,
- **Samen** in te vullen
welk gewas, op welk perceel, met welke vruchtwisseling
- Rekening houden met:
 - Voor **plantaardige teler**: meest gewenste vruchtwisseling
=> hoge saldo-gewassen versus voorkómen van roofbouw
 - Voor **veehouder**: voerpositie, ruimte voor mestafvoer
=> gras, tarwe-gps als rustgewassen => opbouw organische stof

Grondcoalitie

Eén gezamenlijk bouwplan

Randvoorwaarden

- Gericht op langere termijn => vraagt visie voor LT
- Goede grond
- Bij elkaar in de buurt wonen
- Flexibiliteit
- Elkaar wat gunnen => “hoger ondernemerschap”

Constructies van samenwerking

Geen constructiefouten!

Gebruiksaanwijzing!

Veel en grote risico's!

- Mestboetes
- Kortingen GLB
- Pachtclaims
- Teeltrecht/licentie
- Afzetrecht/lidmaatschap
-

Samenwerking bloembollenteler - melkveehouder

- Bloembollenteler => grond nodig voor teelt
- Melkveehouder => grond nodig om veestapel te mogen houden / uitbreiden

Grondregistratie grond in Gecombineerde opgave

“Beschikkingsmacht”

Model overeenkomst

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Het teeltcontract

Casus: melkveehouder en tulpenbollenkweker

- Tulpenbollenkweker wil grond pachten
- Veehouder wil niet verpachten.

Fout:

- Melkveehouder geeft areaal bollen op bij GDI
- Melkveehouder laat teelt over aan bollenkweker
- Melkveehouder ontvangt vaste vergoeding per hectare

Goed: melkveehouder gaat bollen telen

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

De melkveehouder als bollenteler

Drempels:

- Kennis
- Risico's
- Zeggenschap

Regeling:

- Onafhankelijk/objectief teeltadvies
- Uitbesteding werkzaamheden
- Verkoop bij voorbaat
- Prijs in relatie tot kg's en kwaliteit
- Registratie, keuring BKD

Samenwerking bloembollenteler - melkveehouder

Kernpunten overeenkomst

- Melkveehouder is teler en verkoper bloembollen
- Bloembollenteler is koper
- Verkoopprijs op basis van opbrengstregistratie
- Teler volgt advies van teeltadviseur
- BKD kan adviseren t.a.v. minimale kwaliteit

Samenvatting: gezamenlijk grondbeheer

- Voorop: wil en vertrouwen
 - Zeggenschap in teelt
 - Risico's delen
 - Professioneel aanpakken
 - Zorgvuldige administratie
-
- En dan: vorm op maat

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

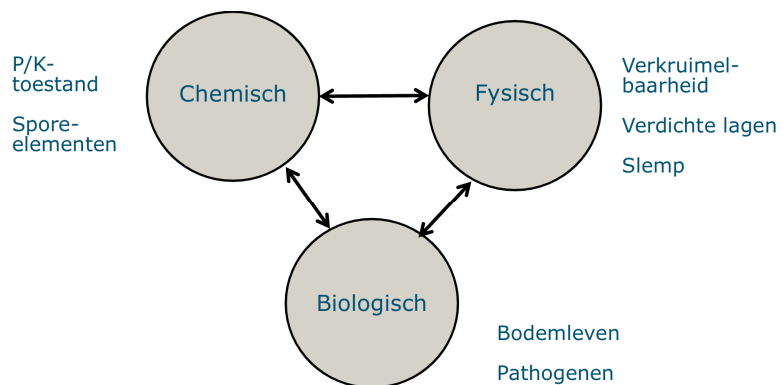
Vruchtbare Kringloop Noord-Holland

Presentatie voor Flynth

6 juni 2018, Pieter de Wolf en Hans Scholte

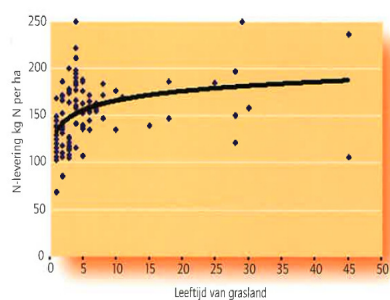
Bodemvruchtbaarheid

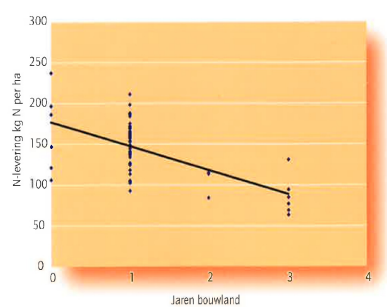
FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Stikstoflevering via organische stof

grasland

bouwland

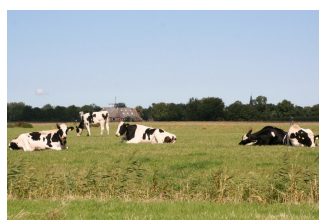

Afbraak en aanvoer organische stof

	Afbraak org. stof	Aanvoer org. stof	Opbouw org. Stof
Grasland	Laag	Hoog	+
Bouwland	Hoog	Laag	-

Economie

- Positie melkveehouder
- Positie plantaardige teler

Vragen voor aanwezigen:

1. Waar zit het grootste voordeel?
2. Hoe groot is het voordeel per ha?

Ruimte voor extra melkproductie

		Grasland			
Melkproductie per koe (kg)		8.000	9.000	10.000	
Fosfaattoestand	Plaatsingsruimte (kg fosfaat /ha)				
laag	100	15.368	16.974	17.888	
neutraal	90	14.368	15.292	16.100	
hoog	80	12.778	13.590	14.311	

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Ruimte voor extra melkproductie

		Bouwland			
Melkproductie per koe (kg)		8.000	9.000	10.000	
Fosfaattoestand	Plaatsingsruimte (kg fosfaat /ha)				
laag	75	11.576	12.735	13.428	
neutraal	60	9.584	10.189	10.730	
hoog	50	7.804	8.467	8.940	

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Extra saldo per hectare (saldo 22 cent / kg melk)

		Grasland		
		8.000	9.000	10.000
Melkproductie per koe (kg)				
Fosfaattoestand	Plaatsingsruimte			
hoog	100	€ 3.513	€ 3.734	€ 3.936
neutraal	90	€ 3.161	€ 3.362	€ 3.542
laag	80	€ 2.811	€ 2.980	€ 3.148

		Bouwland		
		8.000	9.000	10.000
Melkproductie per koe (kg)				
Fosfaattoestand	Plaatsingsruimte			
hoog	75	€ 2.635	€ 2.802	€ 2.952
neutraal	60	€ 2.108	€ 2.241	€ 2.351
laag	50	€ 1.756	€ 1.867	€ 1.967

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Een fictief voorbeeld

akkerbouwbedrijf	voor	na
pootaardappelen	20	20
suikerbieten	10	10
tulpen	10	10
graan	20	0
grasland	0	20
totaal	60	60
melkveebedrijf	voor	Na
grasland	50	38
snijmais	10	10
pootaardappelen	0	12
totaal	60	60

akkerbouwer	Voor	na
pootaardappelen	20	32
suikerbieten	10	10
tulpen	10	10
graan	20	0
Totaal op naam	60	52
melkveehouder	voor	na
grasland	50	58
snijmais	10	10
Totaal op naam	60	68
#melkkoeien	80	130

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Positie melkveehouder

<u>Per extra hectare</u>	<u>Per bedrijf</u>
	+ 8 ha gras
+ 1,75 mk +jongvee	
+ 14.800 kg melk	+ 118.400 kg
+ € 3.256 (saldo 22 ct/kg)	+ € 26.000
Af: kosten herinzaai € 650	
kosten extra eiwit of	
extra bemesting € 100 - € 584	
Resteert 20.000	+ € 16.800 - €
+ € 2.100 - € 2.500	

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Positie plantaardige teler

- Minder gewas met laag saldo; tarwe € 1.400/ha
- Meer gewas met hoog saldo; pootaard. € 7.500/ha

Voorbeeld "nieuwe samenwerking"
bouwplansaldo

	<u>voor</u>	<u>na</u>	<u>verschil</u>
Totaal	€ 263.000	€ 338.000	€ 74.000
Gem. per ha	€ 4.400	€ 6.500	+48%

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Positie plantaardige teler

- Minder gewas met laag saldo; tarwe € 1.400/ha
- Meer gewas met hoog saldo; pootgaard. € 7.500/ha

Voorbeeld "intensivering bestaande samenwerking"
bouwplansaldo

	<u>voor</u>	<u>na</u>	<u>verschil</u>
Totaal	€ 297.000	€ 338.000	€ 41.000
Gem. per ha	€ 4.600	€ 6.500	+42%

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Verdwijnen derogatie

	<u>Met derogatie</u>	<u>Zonder derogatie</u>
Productie kg N	14.547	14.547
Plaatsingsruimte kg N	13.000	8.840
Mestafvoer	387 m3	1.427 m3
Kosten basis €10/m3 ?	€ 3.870	> € 14.270
Kosten kunstmest	€ 11.800	€ 14.300
Meerkosten	minimaal € 165 per ha	

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Kortom:

Economisch voordeel van samenwerking is helder: meer rendement van dezelfde grond voor beide partijen.

Maar gaat dat niet ten koste van de bodemkwaliteit?

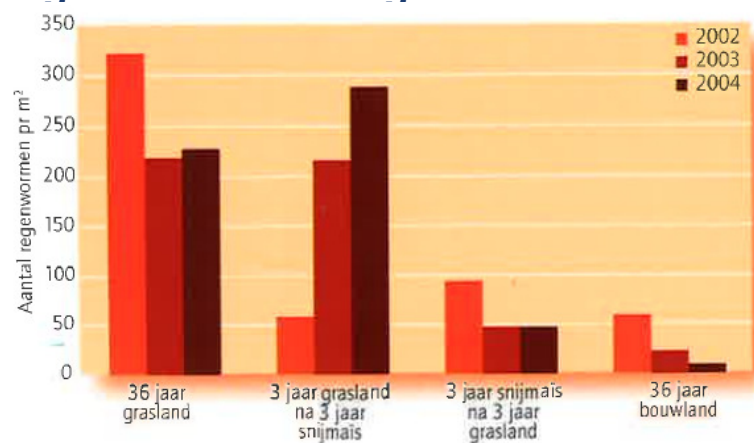
=> Aandachtspunten:

- organische stof/bodemvruchtbaarheid
- bodemgezondheid
- bodemverdichting

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Regenwormen in de grond

Organische stof in de bodem

Functies

- Vocht vasthouden
- Nutriënten levering / vasthouden
- Geeft structuur aan bodem
- Voeding voor bodemleven
- Koolstof vastlegging

Bodemvruchtbaarheid

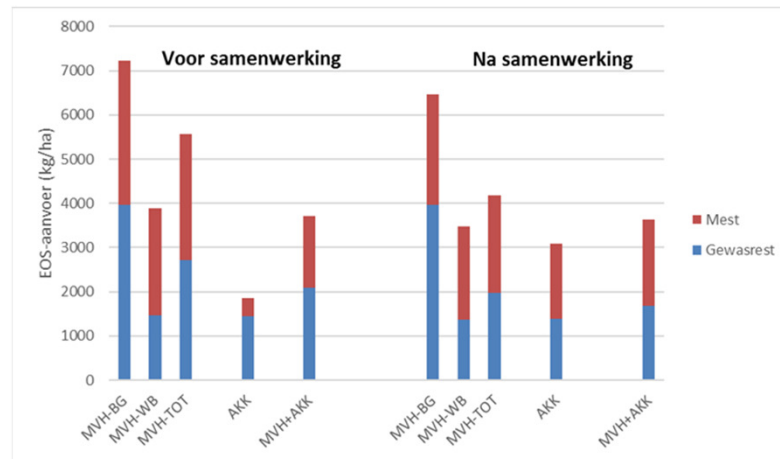
Herverdeling organische stof van melkveebedrijf naar
akkerbouwbedrijf

- Gunstig voor bouwland
- Nog steeds voldoende op grasland

Let op overgangen:

- Van bouwland naar grasland: extra N nodig
- Van grasland naar bouwland: teveel N voor gewas

Aanvoer organische stof

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Bodemgezondheid

Risicoteelten: poot aardappelen, bloembollen

Verspreiding door gezamenlijk grondgebruik?

Vermeerdering door andere vruchtwisseling?

www.aaltjesschema.nl

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Bodemverdichting

Welk gewas levert in een vruchtwisseling de meeste risico's op voor de bodemstructuur?

- a. Poot aardappelen
- b. Tulpen
- c. Snijmaïs
- d. Tijdelijk grasland

Ruwvoerproductie

Akkerbouwer wil geen snijmaïs in rotatie

Er is veel gras beschikbaar

Alternatieven voor snijmaïs?

Eiwitproductie van (tijdelijk) grasland!

Effect verminderde stikstoflevering

Vruchtwisseling	Verlies stikstoflevering (per jaar)	Kosten extra bemesting (per hectare)
7 : 1	30 kg	175 euro
6 : 2	60 kg	275 euro
5 : 3	90 kg	375 euro

Ruimte voor extra bemesting binnen gebruiksnormen?

Opties

zonder derogatie

FLYNTH
adviseurs • accountants

pal naast u

Praktijkvoorbeelden: behoefte aanpassing regels

- Opstapeling regelgeving AMvB, GLB, Mest, derogatie etc.
- Juridisch slechts één grondgebruiker; GO is leidend
- Regelgeving = leidend bij keuzes, i.p.v. bodemvruchtbaarheid

Praktijkvoorbeelden: behoefte aanpassing regels

- Opstapeling regelgeving AMvB, GLB, Mest, derogatie etc.
- Juridisch slechts één grondgebruiker; GO is leidend
- Regelgeving = leidend bij keuzes, i.p.v. bodemvruchtbaarheid

Voorbeelden aanpassing

In plaats van 80%-graslandeis bij huidige derogatie :

- Derogatie op stikstofbehoefte gewassen, zoals bijvoorbeeld consumptieaardappelen, tarwe
- Derogatie op gewasniveau (i.p.v. op bedrijfsniveau)
- Aanpassing voorwaarden mestafvoer, wegen en bemonsteren

- Het teeltcontract
- Het samenwerkingsverband

WAAR EEN WIL IS
IS EEN VORM.....

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Aanpak samenwerking

Geen “one fits all”:

- ***Goede dingen doen:***
hoe kom je tot de meest passende vorm in een specifieke situatie?
- ***Dingen goed doen:***
hoe werk je nu en straks goed samen?

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Voorbeeld van te nemen stappen

1. Verkennen **plussen** en **minnen** (in evt. huidige vorm) van samen werken
2. **Gezamenlijke voordelen** in kaart brengen
3. Beslissing **go/nogo**
4. Verkennen **toekomstvisie** (volgende stap eigen bedrijf / volgende generatie)
5. **Passende vormen** van samenwerking in beeld brengen
6. Vertaling naar toekomstig **gezamenlijk** of **afzonderlijk bezit** en **exploitatie**
7. Beslissing **go/nogo**
8. Concept **overeenkomst** + aandacht voor hoe weer uit elkaar
(+ gemakkelijke splitsingsvariant na een jaar)
9. **Informeren** financier + **Registratie** KvK, RVO, Belastingdienst + **inbreng** en
overgang bestaande bedrijven
10. Zorg voor **ondersteuning** eerste jaar samenwerking (overgangsjaar)
11. **Evaluatie** na eerste jaar, vervolgens op gezette tijden

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Conclusies en aanbevelingen

Intensivering en gezamenlijk grondgebruik kan ook goed gaan:

- Mits goede afspraken worden gemaakt
- Als er aandacht is voor bodemkwaliteit en omgevingseffecten

Beleid heeft grote invloed

- Zal ook in de toekomst zo zijn
- Zorg dat het niet de enige reden voor samenwerking is...

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Belangrijkste boodschap

Gespecialiseerde bedrijven delen grond

Rond 2016 intensivering van grondgebruik door samenwerking
melkvee-akkerbouw

Voor iedereen economisch voordelig

Voor de bodemkwaliteit, milieu en klimaat niet persé nadelig, hangt af
van onderlinge afspraken

Incentives vanuit markt en overheid houden onvoldoende rekening
met bestaande praktijk

Activiteiten fase 1

8 cases, diverse sectoren en samenwerkingsvormen

Beschrijving van samenwerking, inventarisatie van
thema's/aandachtspunten

Uitwerking van thema's met deelnemers

- Bodem, ruwvoer, economie, beleid

Vertaling van resultaten naar regionaal niveau

- Toetsen aan statistieken
- Algemene conclusies

Belangrijk moment

2016 afschaffing van melkquotum

- Veel melkveebedrijven investeren in groei
- Extra grond wordt verkregen via ruil (1 ha aardappelen tegen 1,5-2 ha gras)
- Akkerbouwbedrijf: tijdelijk grasland ipv graan, meer pootaardappelen bij veehouder, dus verdere specialisatie

Aandachtspunten

Scheuren van grasland

- Verliezen van C en N, nemen toe als grasland ouder is
- Gebruik van glyfosaat?

Lange termijn effecten

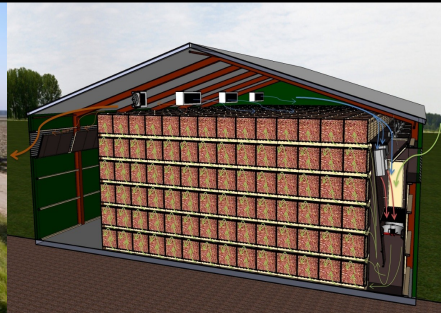
- Bodemkwaliteit (vruchtbaarheid, gezondheid, structuur)
- Economie, beleid

Vraag / discussie

Hoe zorg je dat extra rendement wordt besteed aan duurzaamheid?

- Bodemkwaliteit
- Biodiversiteit, landschap
- Klimaat, milieu

FLYNTH *pal naast u*
adviseurs • accountants

Bedankt voor jullie aandacht

pal naast u

Bedankt voor jullie aandacht!

hans.scholte@flynth.nl
06 – 51 55 16 86

pal naast u